



**Schoolondersteuningsprofielen
Plein013
2016**

SBO Westerwel



Rapport audit

School-Ondersteuningsprofiel IVO

Naam onderwijsvoorziening s(b)o: SBO Westerwel

Datum bezoek : 11 november 2015

In opdracht van : Plein013

Rapporteur: drs. Jeroen Schuitert

Sardes, Utrecht

December 2015

Inleiding

Uw school¹ biedt onderwijsondersteuning aan leerlingen die speciale onderwijsbehoeften hebben. Wanneer een reguliere school voor basisonderwijs tegen haar grenzen aanloopt, is er de mogelijkheid om de leerling en zijn of haar ouders² te verwijzen naar bijvoorbeeld een school voor speciaal (basis)onderwijs.

Zowel voor de s(b)o-school zelf, als voor ouders en voor de bovenschoolse organisatie die het bovenschoolse netwerk van ondersteuningsvoorzieningen inricht (schoolbestuur, samenwerkingsverband po Plein013, regionaal netwerk Passend Onderwijs), is het van belang te weten waar de school staat voor wat betreft de onderwijsondersteuning en wat mogelijkheden zijn om de onderwijsondersteuning verder aan te passen aan de mogelijk veranderende behoefte van het netwerk van scholen waar het s(b)o toe behoort.

Uw school maakt onderdeel uit van samenwerkingsverband Plein013. Van alle scholen van dit samenwerkingsverband is in najaar 2013 het ondersteuningsprofiel in kaart gebracht. We brengen de profielen nu, in 2015/2016, opnieuw in kaart, op een vergelijkbare manier als in 2013. De inhoud van de rapportage is iets uitgebreid, en wat anders geordend dan de rapportage in 2013. Wij hopen hiermee de informatie nog beter leesbaar aan te bieden, zonder de vergelijkbaarheid met 2013 te verliezen.

Om het schoolprofiel in kaart te brengen verzamelden wij informatie op vijf domeinen:

1. de *diversiteit* van de leerlingpopulatie van de school
2. de *ruimte voor verschillen* tussen leerlingen, die de manier van onderwijs geven op de school biedt
3. de beschikbaarheid van *extra voorzieningen* bij de school op de volgende vijf 'velden':
 - a. extra handen / omvang van de klassen
 - b. speciale onderwijsmaterialen
 - c. mogelijkheden van de ruimtelijke omgeving
 - d. expertise (teamexpertise en individuele expertise van leerkrachten/medewerkers)
 - e. samenwerking met (zorg)instanties buiten het onderwijs
4. de *borging* van de extra ondersteuning voor leerlingen in de organisatie van het onderwijs
5. de intensiteit en omvang van de *samenwerking* met anderen binnen het samenwerkingsverband Plein013, en in het bredere onderwijsveld

In termen van vraag en aanbod zou het eerste domein, de leerlingpopulatie, gekarakteriseerd kunnen worden als de vraag. Aan die vraag komt de school tegemoet met haar aanbod, gekarakteriseerd op de domeinen 2 t/m 5.

Wanneer we het eerste domein voor uw school in kaart brengen, hanteren we een indeling die past bij het onderscheid tussen scholen voor wat betreft hun doelgroep: s(b)o-scholen variëren van *doelgroepenschool* voor een smalle doelgroep, tot *integratieve school* voor brede ondersteuning van (leerlingen in) reguliere scholen.

¹ Waar in dit rapport korthedshalve staat 'school', wordt steeds bedoeld 'school of arrangement', waarbij een arrangement kan zijn een s(b)o, een talentklas of een andere vorm van door het swv georganiseerde ondersteuning.

² Waar in dit rapport korthedshalve staat 'ouders' wordt steeds bedoeld 'ouders of verzorgers'.

De doelgroepenschool is *aanbodgericht*. De voorziening richt zich op een specifieke doelgroep zoals leerlingen met een lichamelijk beperking, een verstandelijke beperking, langdurig zieken etc..

Kenmerkende uitgangspunten en opvattingen bij een doelgroepenbenadering:

- de doelgroep heeft betrekkelijk uniforme onderwijsbehoeften;
- leren in homogene groepen van leerlingen met de betreffende onderwijsbehoeften heeft de voorkeur;
- de expertise die de doelgroep nodig heeft, vraagt een omgeving van een specialistische voorziening.

De integratieve school is *vraaggestuurd*. De voorzieningen worden in aanvulling op de mogelijkheden van de reguliere scholen ingezet. Er zijn meerdere specialismen binnen deze school beschikbaar en de school is in staat om haar voorzieningen als het ware om de reguliere scholen heen te brengen.

Kenmerkende uitgangspunten bij een integratieve benadering:

- de onderwijsbehoeften van leerlingen worden niet geordend naar medische en/of psychologische kenmerken, maar naar onderwijsbehoeften, ingedeeld op vijf velden;
- leren in heterogene groepen van leerlingen met verschillende onderwijsbehoeften heeft de voorkeur;
- de inzet van de expertise die sommige leerlingen nodig hebben heeft een meerwaarde ook voor leerlingen die een dergelijke behoefte niet zo specifiek hebben.

Binnen het aanbod van de school heeft het tweede domein een andere status dan de domeinen 3, 4 en 5. De ruimte die de manier van onderwijsgeven biedt voor de verschillende onderwijsbehoeften (domein 2) vormt de basis van de mogelijkheden die de school kan bieden. Bijvoorbeeld inzet van extra voorzieningen (domein 3) voor leerlingen buiten de primaire doelgroep van de school heeft minder zin wanneer de school in haar manier van lesgeven heel beperkt om kan gaan met verschillen. Omdat het tweede domein een belangrijk aspect van het profiel is nemen we een korte toelichting op (zie kader).

Toelichting op de ruimte voor verschillen in de manier van onderwijs bieden

De ruimte die onderwijs biedt aan verschillen tussen leerlingen wordt in belangrijke mate bepaald door het onderwijsconcept van de school. Meer specifiek: door de mate waarin de lesstof dan wel de individuele onderwijsbehoefte van de leerling uitgangspunt van het lesprogramma is. Dit kan worden gezien als een dimensie die loopt van methode-gestuurd naar leerling-gestuurd.

Aan het ene uiterste van die dimensie staan de scholen die bijna de volledige lestijd de methode of de vaste benadering als leidraad hanteren. Het andere uiteinde van de dimensie wordt bezet door scholen die hun onderwijsconcept volledig afstemmen op de leerlingen die op dat moment de groep vormen.

Alle scholen hebben te maken met verschillen tussen kinderen. Relevant voor Passend Onderwijs zijn verschillen tussen leerlingen op het gebied van:

- leercompetenties (leermogelijkheden)
- leerstijlen
- gedragscompetenties
- gedragsstijlen
- culturele achtergronden
- gezinsachtergronden

De informatie voor dit school-ondersteuningsprofiel is verzameld door middel van

- een beperkt documentatie-onderzoek (organisatie en kengetallen school)
- een interview met sleutelfiguren uit de school (minimaal de directeur, een intern begeleider, een leerkracht en een ouder) - aanwezig waren: dhr. Peter Smolders (directeur), mw. Hilde van Rijsewijk (adjunct directeur), mw. Moniek Huijbrechts (unitleider), mw. Hilarie van Iersel (leerkracht), mw. Nataschja de Jong (ouder).
- observaties bij enkele lessen: *Adelaars bovenbouw*, *Zwaluwen middenbouw*, *Staartmezen onderbouw*.
- een teamgesprek - aanwezig was: een representatief deel van het team

Het interview en de observaties richtten zich vooral op *de stand van zaken*, op hoe in de praktijk van nu de lessen gegeven worden, en wat de mogelijkheden zijn voor leerlingen die een ongewone ondersteuningsbehoefte hebben.

Het teamgesprek is gevoerd aan de hand van een aantal stellingen en uitspraken. De focus van het gesprek ligt bij de *opvattingen en ambities* van de gespreksdeelnemers als het gaat om het bieden van onderwijs aan leerlingen met een verschillende (ingewikkelde) onderwijsbehoeften.

Het beeld van de stand van zaken (interview en observaties) en de opvattingen en ambities (teamgesprek) vullen elkaar aan.

De profielsamenvatting die hierna volgt geeft een overzicht over alle opbrengsten, samengevat door de rapporteur in een weging ten opzichte van andere scholen van dezelfde schoolsoort. Waar mogelijk is de vergelijking gemaakt met het gemiddelde van Nederlandse scholen zoals die uit statistisch overzicht en onderzoek bekend is. In aanvulling daarop profileren wij de school op basis van onze ervaring met audits op honderden scholen. Vanuit het streven om de betrouwbaarheid van de profilering zo hoog mogelijk te stellen, is de profilering bovendien getoetst aan onderling afstemming tussen de auditoren die de scholen van Plein013 bezochten.

Na de profielsamenvatting staat in de *bijlage 1: opbrengsten interview* de belangrijkste informatie zoals die is aangereikt door de geïnterviewden, aangevuld met informatie uit het dataformulier.

Beide onderdelen, de *profielsamenvatting* en de *opbrengsten interview*, volgen de indeling in de vijf domeinen, zodat u de informatie eenvoudig aan elkaar kunt koppelen.

Wij wijzen er op dat de informatieverzameling veelzijdig en uitgebreid is geweest, maar niet alle informatie van alle leerkrachten betrof, en bovendien beperkt is door het karakter van een momentopname.

Profielsamenvatting: positie van de school, grenzen en groeimogelijkheden

Korte impressie van de school

SBO Westerwel is ontstaan uit een fusie tussen twee scholen voor speciaal basisonderwijs. Het is een grote school met 351 leerlingen (teldatum 01-10-2015) verdeeld over 23 groepen. Drie jaar geleden waren er nog 404 leerlingen (teldatum 01-10-2012) ingeschreven, verdeeld over 25 groepen. Destijds waren er 59 Cumi leerlingen en nu 74 Cumi leerlingen, hetgeen 21% van de leerlingenpopulatie is. Zeven jaar geleden heeft men het nieuwe gebouw betrokken. Het gebouw is afgestemd op het onderwijsconcept en is kleinschalig georganiseerd door veel ingangen met gescheiden speelpleinen. Het schoolteam heeft naast het verzorgen van onderwijs aan leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften deskundigheid ontwikkeld met betrekking tot het onderwijzen van leerlingen met autisme spectrum stoornissen (ASS) die geen of een beperkte leerachterstand hebben. Het schoolklimaat is hierop toegesneden. SBO Westerwel heeft een goed imago, zowel in de wijk als in de omgeving.

Vorig jaar zijn er 58 leerlingen ingestroomd, waarvan 10% in de groep 7 leeftijd. Veel leerlingen kwamen uit de voorschoolse opvang. De school constateert dat de zorgbehoeften van de leerlingen is toegenomen. Het gaat om complexere hulpvragen met meerdere behoeften tegelijk. Daarnaast ziet de school een trend van leerlingeninstroom uit het regulier onderwijs op latere leeftijd, rond de 10 jaar. Deze leerlingen zijn beschadigd en teleurgesteld in de schoolloopbaan en vertonen een grote onrust in hun gedrag. De schoolleiding vermoedt voor deze trend twee oorzaken:

- de financiële prikkel door het systeem van 'de verwijzer betaalt'. Hierdoor zouden basisscholen de leerlingen langer vasthouden om de kosten eventueel te kunnen vermijden.
- Vaker een verwijzing naar het SBO dan SO, omdat het SBO een goedkopere optie voor de basisscholen zou zijn.

De school verwacht door deze ontwikkelingen dat de focus in toenemende mate zal gaan liggen op het omgaan met afwijkend en grensoverschrijdend gedrag en het sociaalemotionele welbevinden van leerlingen.

Domein 1: Diversiteit van de leerlingenpopulatie

Domein 1. Kijkend naar de bevroegde aspecten van *de leerlingenpopulatie* is de populatie van de school

- ☐ sterk homogeen, passend bij het beeld van een *smalle doelgroepschool*
- ☒ matig heterogeen, passend bij het beeld van een *brede doelgroepschool*
- ☐ matig heterogeen met integratieve elementen, passend bij het beeld van een *hybride doelgroepschool*
- ☐ sterk heterogeen, passend bij het beeld van een *integratieve school*

Domein 2: Ruimte voor verschillen

In het volgende schema wordt het onderwijsconcept van SBO Westerwel weergegeven in de relatie tussen de mate waarin de (les)methode sturend is en de mate waarin diversiteit van leerlingen opgevangen kan worden.

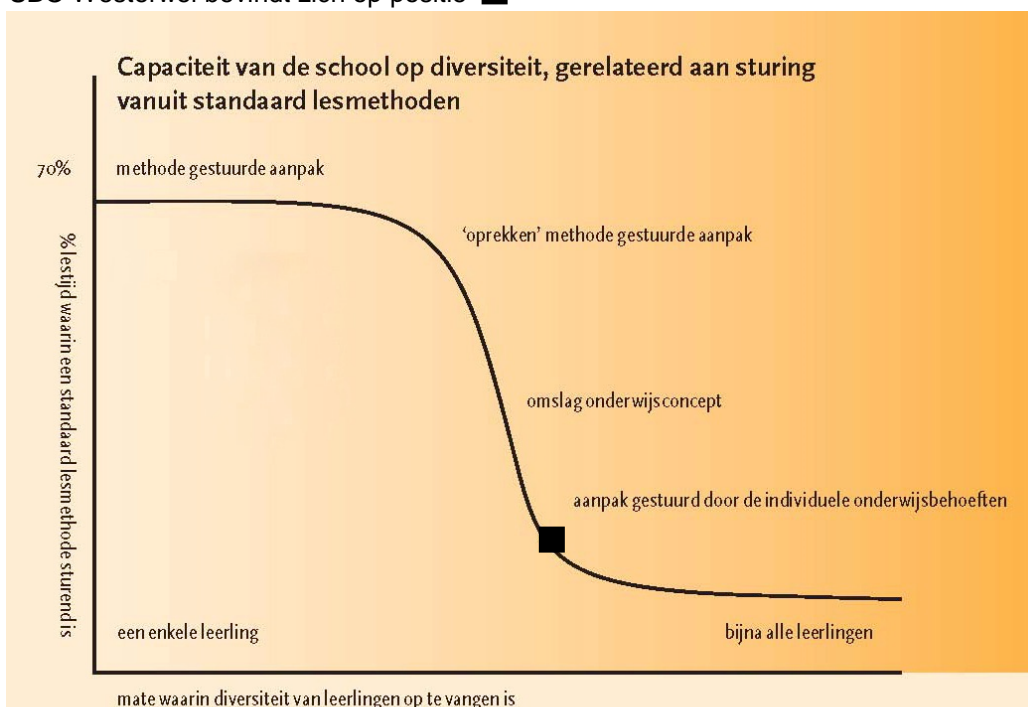
De gebogen lijn geeft van links naar rechts een mogelijk model van de ontwikkeling van een onderwijsconcept, startend bij een strakke hantering van standaardmethoden. Via het oprekken van de methode-gestuurde aanpak toont het model een omslag in de aanpak naar het starten van de lesinhoud bij de individuele onderwijsbehoeften van de leerlingen in de groep.

Let wel: de richting van links naar rechts geeft alleen een wenselijke richting aan wanneer:

- De school meer ruimte wil bieden aan de bestaande diversiteit onder de leerlingen.
- De school leerlingen onderwijs wil kunnen bieden die onderling sterker verschillen in hun onderwijsbehoeften.
- De leerlingenpopulatie van de school door oorzaken van buitenaf steeds meer divers wordt.

Scholen bevinden zich ergens op de gebogen lijn.

SBO Westerwel bevindt zich op positie ■



Domein 2. De antwoorden op de vragen over de manier van onderwijzen en het *omgaan met verschillen* geven het beeld van een school die *binnen een groep*

- ☐ eenzelfde vorm van onderwijs biedt aan leerlingen
- ☐ enige extra ruimte biedt voor verschillen tussen leerlingen
- ☒ veel extra ruimte biedt voor verschillen tussen leerlingen
 - ☒ mede door een duidelijke aanpak, gedragen door het volledige team

Domein 3: De vijf velden van voorzieningen

Domein 3. De school heeft meer dan de fundamentele *voorzieningen* voor wat betreft

- ☒ extra 'handen' in de klas
- ☒ onderwijsmaterialen
- ☒ de ruimtelijke omgeving
- ☒ specialistische expertise
- ☒ contacten met externe relaties

Domein 4: Borging

Domein 4. De borging in de organisatie van de extra ondersteuning voor leerlingen gebeurt

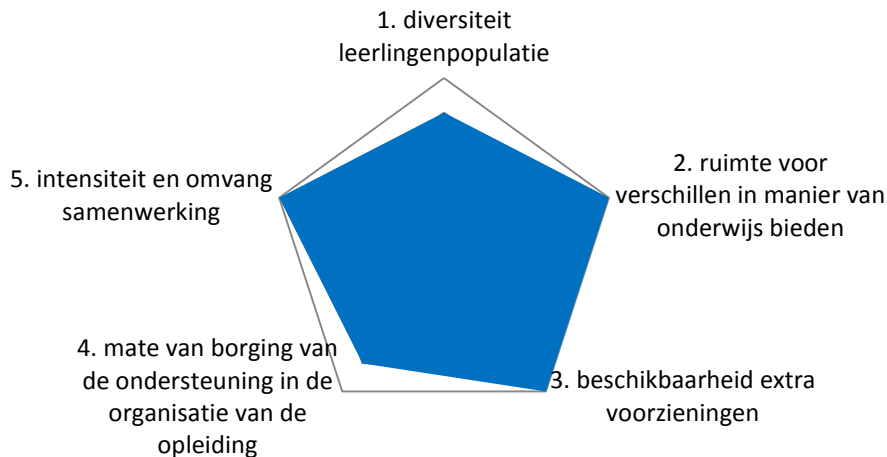
- ☒ op alle gevraagde aspecten overwegend planmatig
- ☐ op de meeste gevraagde aspecten planmatig, op enkele niet
- ☐ op enkele gevraagde aspecten planmatig, op de meeste niet
- ☐ op geen enkele van de gevraagde aspecten planmatig

Domein 5: Samenwerking binnen het onderwijs

Domein 5. De samenwerking met onderwijspartners binnen en buiten Plein013 is

- ☒ intensief, in een stevig netwerk met veel partners
- ☐ intensief met enkele partners, beperkt met andere
- ☐ matig intensief met enkele partners, beperkt met andere
- ☐ beperkt

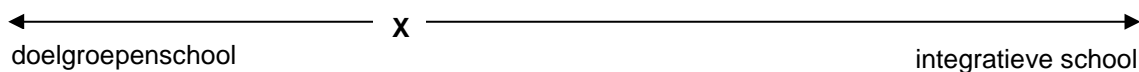
Het ondersteuningsprofiel in één oogopslag



Er zijn verbanden tussen de vijf onderdelen van het ondersteuningsprofiel. De diversiteit van de leerlingenpopulatie (1) zegt iets over de noodzaak van omgaan met verschillen (2). De effectiviteit van extra voorzieningen (3) hangt samen met het onderwijsconcept (2). Enzovoort.

Elk van de vijf onderdelen van het profiel is weergegeven op een vijfpuntschaal in een van de punten van bovenstaande vijfhoek: van beperkt (dicht bij het centrum van de vijfhoek) tot ruim (aan de buitenrand van de vijfhoek). Deze visualisatie is bedoeld als 'radar' voor opvallende kenmerken van het profiel; er is geen 'wenselijke' vorm.

Geschetst op een continuüm tussen doelgroepschool en integratieve school kan de positie SBO Westerwel als volgt geplaatst worden:



Gekenmerkt naar prototypes voor ondersteuningsprofielen in het regulier onderwijs is SBO Westerwel het best te typeren als volgt:

	Netwerkschool	Smalle ondersteunings-school	Brede ondersteunings-school	Inclusieve school
Onderwijsconcept			x	
Onderwijsvoorzieningen:				
1. Handen in de klas			x	
2. Materialen			x	
3. Ruimtelijke omgeving			x	
4. Expertise			x	
5. Relaties			x	

Dit profiel geeft een beeld van de situatie op basis van documenten, het interview, de waarnemingen tijdens de observaties, en de informatie die bij het teamgesprek naar boven kwam.

Een korte toelichting, per domein, op de plaatsing in de grafiek vullen wij voor domein 2 tot en met 5 aan met een suggestie voor verdere ontwikkeling, voor *het geval dat* verdere ontwikkeling op dit domein wenselijk is. Dit laatste zeggen wij met nadruk, wij hebben geen opvatting over die wenselijkheid.

1. Over de diversiteit van de leerlingenpopulatie.
Hierbij kijken wij naar een combinatie van achtergrondkenmerken van leerlingen, en kenmerken van leren en gedrag.

Toelichting op de profilering:

In vergelijking met andere SBO's is het opleidingsniveau van de ouders hoger. Er zijn geen grote verschillen in de culturele achtergrond van de leerlingen. Ongeveer 10 tot 15 % van de leerlingen is van een allochtone afkomst. De leerlingenpopulatie vormt een redelijk evenwichtige representatie van de samenleving. De uitstroom leerniveaus strekken zich uit van VWO tot Praktijkonderwijs. Sporadisch zijn leerlingen op zml niveau aanwezig. Het lijkt een trend dat de speciale behoeften in het verwerken van informatie toenemen. De speciale behoeften van de leerlingen hebben betrekking op begrenzing van het gedrag, stimulering tot activiteit en inzicht in gedrag en sociale relaties. Veel leerlingen hebben behoefte aan structuur, voorspelbaarheid, visualisering en een soort basisrust, waardoor ze zich veilig kunnen voelen. Het gaat hier om bijna alle leerlingen, waardoor de schoolpopulatie qua speciale behoeften op gedrag op een SO voorziening cluster 4 lijkt. Het niveau van leren varieert van IQ 55/60 tot IQ 135 en is van gemiddeld Cito III niveau. Relatief kleine groepen leerlingen hebben leerstoornissen, of hebben een bovengemiddelde intelligentie. Veel leerlingen hebben een dyslexieverklaring. De diversiteit van de leerlingenpopulatie is matig heterogeen.

2. Over de ruimte voor verschillen binnen het onderwijsconcept.
Dit gaat over de manier van lesgeven in de groep. Belangrijk zijn onder meer de wijze waarop de les is ingericht, de diversiteit in het lesmateriaal, en de mate van dialoog of interactie tussen leerkracht en leerling, en tussen leerlingen onderling.

Toelichting op de profilering:

Er zijn drie leerroutes met ieder een uitstroomperspectief, te weten VMBO-TL of hoger, VMBO B/K en Praktijkonderwijs. De leerroutes onderscheiden zich in de doelen die bereikt dienen te worden en wat daarvoor het aanbod is. Men gebruikt daarvoor bijvoorbeeld Passende Perspectieven van de SLO. Over het algemeen worden lesmethoden gebruikt als middel, waarbij er gebruik wordt gemaakt van differentiatie. De manier van overdragen van kennis verandert, namelijk minder frontaal, meer met praktische materialen. Er wordt veel in kleine groepjes gewerkt die het leerstofjaarklassensysteem doorbreken. Leerkrachten zijn gericht op het voorstructureren van het leerproces. Klassen worden voortdurend opgesplitst in subgroepen, zelfs bij een handvaardigheidles. Vanuit de individuele onderwijsbehoeften (OPP) worden de niveaugroepen samengesteld. Per vak en per leerkracht kan het verschillen in welke mate de leerkracht de leerling betreft bij het leerproces. Overwegend wordt het leren door de leerkrachten gestuurd. De beginsituatie is bepalend voor de leerroute, eventueel met aanpassingen. Het schoolteam maakt overwegend gebruik van gestructureerde opdrachten, aangezien deze noodzakelijk zijn voor de ontwikkeling van de structuurbehoeftige leerlingen. De opdrachten kunnen vrijer worden als de leerling daaraan toe is. De hele school, inclusief de klassen, is prikkelarm ingericht. De leerlingen krijgen gedurende de dag met zo weinig mogelijk 'gezichten' te maken. De middaglunch wordt genoten in de klas bij de eigen leerkracht. Tijdens de lesobservaties was de gestructureerde basisrust overal goed herkenbaar.

Als verdere ontwikkeling op dit domein wenselijk is:

De schoolleiding kan het team blijven stimuleren om nog meer de sturing van de methoden los te laten, zodat aanpassingen voor individuele leerlingen eenvoudiger zijn door te voeren, ook in het geval van streamen. Dit zal zeker in het voordeel van de leerlingen zijn en ligt in lijn met de uitgangspunten van Passend Onderwijs. Het beleid en de ambitie van de school is op dit punt duidelijk, maar de toepassing daarvan door de leerkrachten in de praktijk zal blijven verschillen en verdient daarom blijvende aandacht.

De schoolleiding kan acties ondernemen om de leerkrachten te stimuleren het onderwijs meer leerlinggericht te laten zijn dan leerstofgericht. Dit maakt het mogelijk de positie van de leerling ten aanzien van zijn eigen leerproces te versterken, hetgeen van positieve invloed zal zijn op de motivatie van de leerlingen. Deze werkwijze biedt mogelijkheden om de leerling meer te betrekken bij het sturen van het eigen leren, medeverantwoordelijkheid te geven voor de te bereiken doelen, de leerling de leerroute mede te laten bepalen en de rol van de leerling in de zelfbeoordeling te versterken.

3. Over de beschikbaarheid van extra voorzieningen.
Extra voorzieningen zijn: extra 'handen' in de klas (of klassenverkleining), extra onderwijsmaterialen, extra mogelijkheden in de ruimtelijke omgeving, specialistische expertise, en samenwerking met instanties buiten het onderwijs.

Toelichting op de profilering:

- De school heeft kleine klassen (gemiddeld 16 leerlingen per klas), structureel meer dan 7 uur extra handen per klas per week door inzet van onderwijsassistenten en S-groep leerkrachten.
 - Op school zijn er specifieke onderwijsmaterialen beschikbaar voor leerlingen met speciale onderwijsbehoeften voor didactische kenmerken (Passende Perspectieven m.b.t. rekenen, Ralfi, Connect, Kurzweil, pictosystemen; doorgaande lijn m.b.t. dagritme) en pedagogische/psychologische kenmerken (Leefstijl, Ik ben speciaal)
 - Voor de ruimtelijke omgeving heeft de school extra ruimtes voor didactische begeleiding (handenarbeidlokaal/atelier, technieklokaal, een keuken), extra ruimtes voor bewegingsbehoeften (rolstoeltoegankelijkheid, speel-/gymlokaal, extra grootte van de lokalen, een speelplein met extra kwaliteit) en extra ruimtes voor verzorging/rust (revalidatie- en therapieruimte, rustruimte, time-out ruimte).
 - Specialistische expertise op hbo/vwo-niveau is aanwezig voor auditieve beperkingen, spraak/taalbelemmeringen, cognitieve beperkingen, motorische beperkingen, ASS, AD(H)D, angst- en hechtingsstoornissen, gedragsproblemen, dyslexie en onderwijsachterstanden andere culturen. Buiten de school is expertise snel toegankelijk.
 - De school werkt regelmatig tot vaak samen met de SMW, BJZ, GGD, GGZ, MEE, MKD, de Brede School, gemeentelijke ketenzorg, Kompaan en de Bocht, Idris, en het Leo Kannerhuis.
4. Borging van de ondersteuning in de organisatie van de school.
Van stevige borging is sprake wanneer er beleid, leerlingvolgsystemen, procedures en afspraken zijn, die voor alle betrokkenen helder zijn en door alle teamleden worden toegepast. Een heldere, consistent toegepaste taakverdeling is onderdeel van de borging.

Toelichting op de profilering:

De unitleiders zijn verantwoordelijk voor de onderwijsorganisatie voor wat betreft de ondersteuning en functioneren daarnaast als een soort intern begeleiders. De klassen, leerkrachten en leerlingen worden door hen begeleid. Twee consultants zijn één dag per week op de school aanwezig voor begeleiding van leerkrachten en leerlingen (bijvoorbeeld psycho-educatie). Voor extra ondersteuningsvragen, bijvoorbeeld op sociaal-emotioneel gebied, kan de psycholoog worden ingezet. Er zijn twee interne zorgteams bestaande uit de psycholoog, directie, unitleiders, smw en soms Kompaan en De Bocht of een andere externe zorgverlener. Er is een vast stroomschema bij toelating en plaatsing. De school heeft een bespreekcyclus voor leerlingen. In geval van grotere problematiek vindt bespreking plaats in het intern zorgteam en wordt er snel en flexibel actie ondernomen. De vorderingen van de leerlingen worden gevolgd door middel van de streamingsplannen (= groepsplannen) die op basis van de OPP's worden gemaakt, want die zijn leidend. De cyclus Plan Do Check Act en het handelingsgericht werken zijn hierin belangrijke uitgangspunten. Tweemaal per jaar worden de streamingsplannen geëvalueerd. Alle leerlingen hebben een OPP en 1 x per jaar wordt dit tussen de leerkracht en unitleider besproken en eventueel bijgesteld.

5. Over de intensiteit en omvang van de samenwerking.
Gekeken wordt naar de mate waarin de begeleiding van de leerling binnen het onderwijs wordt afgestemd met die van de verschillende partners buiten het onderwijs.

Toelichting op de profilering:


Er is minder contact met het BAO sinds de PAB met collegiale consultatie (op casusniveau of met thematische onderwerpen) is weggefallen. De afstand is nu groter en dat wordt betreurd. Binnen Biezonderwijs is er veel contact tussen de directeuren en soms ook tussen de teams. Men wil gaan onderzoeken wat de strategische positie van de SBO's zou moeten/kunnen zijn binnen het samenwerkingsverband. Er wordt geen gebruik gemaakt van de arrangementen van Plein013. De inzet van de consulent is heel divers en de psycholoog stuurt dat mede aan. De indruk is dat het loket voor de TLV sterk administratief is ingericht. Het kost de school veel administratie/tijd om het toeleidingstraject in orde te maken, zowel technisch als inhoudelijk. De contacten met Kompaan en De Bocht en Kentalis zijn naar tevredenheid. Met een aantal VO-scholen is er intensief contact in verband met voorzichtigheid bij de toelatingen. Er is sprake van weinig afstroom, 90% van de leerlingen scoort op het VO op het niveau van het advies. Met SBO Mozaik is ook regelmatig contact. In verband met verwijzingen is er contact met De Keyzer, De Bodde, De Hondsborg.

Als verdere ontwikkeling op dit domein wenselijk is:

Er is een bereidheid om samen met het basisonderwijs naar tussenvormen te zoeken ten gunste van het tegemoet komen aan de speciale onderwijsbehoeften van leerlingen. De school kan overwegen daaromtrent een meer proactieve positie in te nemen binnen het SWV. Een uitwerkingsvraag daarbij kan zijn op welke wijze SBO Westerwel kan beïnvloeden/stimuleren dat basisscholen een basisklimaat realiseren, waarin basisrust, structuur en duidelijkheid zonder methodesturing bijdragen aan de ondersteuningsbehoeften van leerlingen ter voorkoming van problemen en uitval.

Samenvatting opvattingen en ambities van het team gericht op het omgaan met leerlingen die een speciale ondersteuningsbehoefte hebben:

Er is een teamgesprek gevoerd aan de hand van stellingen. Deze zijn bewust ambigu geformuleerd om de discussie op te roepen. Collega's hebben op persoonlijke titel hun mening gegeven en deze uitlatingen hoeven niet automatisch overeen te stemmen met het schoolbeleid. In het volgende overzicht is de weging van de argumenten op basis van consensus door de aanwezige collega's weergegeven.

Rangorde	Team SBO Westerwel
<p>sterk argument</p> <p>of belangrijk</p>  <p>zwak argument of minder belangrijk</p>	12 Aanmelding is een ding: een leerling kan de school veel geld gaan kosten.
	5 De veiligheid in de groep wordt in hoge mate bepaald door leerkrachtvaardigheden.
	4 Door Passend Onderwijs krijgt de 'gewone' leerling te weinig aandacht.
	7 Door de methodesturing in het onderwijs creëren wij 'buitenbeentjes'.
	11 Dankzij Passend Onderwijs worden leerkrachten nog deskundiger.
	10 Hoe homogener de groep, des te beter de leerprestaties.
	9 Liever arrangementen op aparte leslocaties, dan arrangementen in de reguliere klas.
	1 De reistijd voor een leerling mag niet meer zijn dan een half uur heen en een half uur terug
	3 Veel 'zorg' leerlingen op een school schrikt ouders af – dat is geen goede PR.
	8 Ouders hebben geen verstand van onderwijs en daarom kan de school beter bepalen wat een passend onderwijsaanbod is.
	6 Liever klassenverkleining dan extra handen.
	2 Ik merk niet zoveel van Passend Onderwijs.

Het team is van mening dat geld een grote rol speelt in dit samenwerkingsverband. Dit komt door de vereveningsopdracht en de keuze voor het scholenmodel met de afspraak 'de verwijzer betaalt'. De veiligheid in de groep wordt bepaald door het gehele team en niet alleen door de leerkracht en zijn/haar vaardigheden. Het gaat veel meer om het realiseren van een sterk pedagogisch klimaat in de school en dat kan alleen als het een teamaanpak betreft. De leerlingen die door hun gedrag veel aandacht vragen, krijgen altijd meer aandacht dan de leerlingen die veel stiller zijn. Dit speelt in elke setting, dus ook in het SBO. Dit betekent nog niet dat minder aandacht ook onvoldoende aandacht is. Het team gebruikt de leerroutes als leidraad met variatie van leerdoelen. De methoden worden daarvoor als bron gebruikt. Door ervaring met andere hulpvragen, zoals grensoverschrijdend gedrag, ontstaat meer deskundigheid. Het team wil zich proactief opstellen ten aanzien van professionalisering op deze terreinen en up-to-date blijven. Leerlingen leren van elkaar, omdat er altijd verschillen zijn op didactisch, pedagogisch en sociaal-emotioneel gebied. Het team is wat ambivalent over het realiseren

van arrangementen in het regulier onderwijs, omdat er veel randvoorwaarden moeten worden vervuld. Het team heeft liever extra handen in de klas dan kleinere klassen, zoals de S-groep leerkrachten.

Bijlage 1: Opbrengsten interview

Domein 1: de diversiteit van de leerlingenpopulatie:

Kenmerken van de doelgroep:

Aard van de beperkingen:

Er is sprake van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften. Daarnaast zijn er veel leerlingen met autisme spectrum stoornissen (ASS) die geen of een beperkte leerachterstand hebben. Wel kennen veel leerlingen een psychische problematiek, zoals de ortho-beelden ASS, ADHD, ODD, angststoornissen en dergelijke.

Typerende onderwijsbehoeften:

Grote aantallen leerlingen hebben speciale behoeften rond gedrag. De school heeft de ruimte van het samenwerkingsverband gekregen om expertise rond ASS te ontwikkelen. Leerlingen met destijds leerlinggebonden financiering werden door de Permanente Commissie Leerlingenzorg (PCL) geplaatst in het SBO, dit in tegenstelling tot veel andere regio's. Incidenteel zijn leerlingen met een cluster 1 of cluster 2 indicatie geplaatst in verband met thuisnabij onderwijs. De speciale behoeften van de leerlingen hebben betrekking op begrenzing van het gedrag, stimulering tot activiteit en inzicht in gedrag en sociale relaties. Veel leerlingen hebben behoefte aan structuur, voorspelbaarheid, visualisering en een soort basistrust, waardoor ze zich veilig kunnen voelen.

Instroomprofielen op grond van intelligentie/ontwikkelingsleeftijd:

Het niveau van leren varieert van IQ 55/60 tot IQ 135 en is van gemiddeld Cito III niveau. De school kent 3 leerroutes, namelijk uitstroomperspectief VMBO TL of hoger, VMBO B-K en Praktijkonderwijs en zml. Relatief kleine groepen leerlingen hebben leerstoornissen, of hebben een bovengemiddelde intelligentie. 125 leerlingen hebben een dyslexieverklaring. De diversiteit van de leerlingenpopulatie is matig heterogeen.

De leerlingen op de school verschillen in hun achtergrond v.w.b.:

- *opleidingsniveau van de ouders, sociaaleconomische achtergrond:*

- | | |
|-------------------------------------|--|
| <input checked="" type="checkbox"/> | weinig, het opleidingsniveau en de sociaaleconomische achtergrond is over het algemeen |
| | <input type="checkbox"/> laag |
| | <input checked="" type="checkbox"/> gemiddeld |
| | <input checked="" type="checkbox"/> hoog |
| <input type="checkbox"/> | matig |
| <input type="checkbox"/> | sterk |

toelichting

In vergelijking met andere SBO's is het opleidingsniveau van de ouders hoger.

- *thuis taal:*

- | | |
|-------------------------------------|--------|
| <input checked="" type="checkbox"/> | weinig |
| <input type="checkbox"/> | matig |
| <input type="checkbox"/> | sterk |

toelichting

Over het algemeen is de gesproken taal in de gezinnen de Nederlandse taal.

- *culturele achtergrond*

- | | |
|-------------------------------------|--------|
| <input checked="" type="checkbox"/> | weinig |
| <input type="checkbox"/> | matig |
| <input type="checkbox"/> | sterk |

toelichting

Er zijn geen grote verschillen in de culturele achtergrond van de leerlingen. Ongeveer 10 tot 15 % van de leerlingen is van een allochtone afkomst. De leerlingenpopulatie vormt een redelijk evenwichtige representatie van de samenleving.

De leerlingen op de school verschillen v.w.b.³:

- *niveau van leren*

- | | |
|-------------------------------------|--------|
| <input type="checkbox"/> | weinig |
| <input checked="" type="checkbox"/> | matig |
| <input checked="" type="checkbox"/> | sterk |

toelichting

De uitstroom leerniveaus strekken zich uit van VMBO-TL tot Praktijkonderwijs. Sporadisch zijn leerlingen op zml niveau aanwezig.

³ Om voor het overzicht over het samenwerkingsverband maximale vergelijkbaarheid tussen scholen te bereiken zijn vragen opgenomen die niet voor elke s(b)o-school van toepassing zullen zijn. In dat geval beperkt het antwoord zich tot *n.v.t. gezien de doelgroep*

Instroom	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015
Vanuit huis	12	8	10	8
Basisonderwijs	66	78	55	40
SO cat 1	7	8	14	10
Andere SBO	5	7	8	1
Buitenland	-	2	-	-
Uitstroom	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015
Terugplaatsingen bao	-	1	1	2
Praktijkonderwijs	7	8	10	5
LWOO	44	48	41	29
VMBO bl	39	44	38	26
VMBO kl	12	12	14	9
VMBO tl	12	18	15	12
HAVO-VWO-Gym	5	5	4	7
VSO cat. 1	3	3	3	4
Verwijzingen	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015
verwijzingen sbo ⁴				
verwijzingen so ⁵ cat 1	4	1	5	3
verwijzingen so cat 2				
verwijzingen so cat 3				

⁴ sbo= speciaal basisonderwijs

⁵ so=speciaal onderwijs

- *Leerstijlen*

- | | |
|-------------------------------------|--------|
| <input type="checkbox"/> | weinig |
| <input checked="" type="checkbox"/> | matig |
| <input checked="" type="checkbox"/> | sterk |

toelichting

Door de spreiding van de intelligentieniveaus, wordt ook een spreiding van leerstijlen veroorzaakt. Veel leerlingen zijn praktisch handelend ingesteld met daarnaast een behoefte aan vergaande visualisatie. Over het algemeen hebben de aanwezige leerlingen moeite met auditieve input.

Hoeveel leerlingen hebben

- *speciale behoeften in het verwerken van informatie*

- | | |
|-------------------------------------|--------------------------------|
| <input type="checkbox"/> | weinig (minder dan 20 %) |
| <input type="checkbox"/> | een matig aantal (20 tot 40 %) |
| <input checked="" type="checkbox"/> | veel (meer dan 40%) |

toelichting

De school zoekt naar een passend aanbod voor de zwakste leerlingen op leerroute 3. Het lijkt een trend dat de speciale behoeften in het verwerken van informatie toenemen. De leerkrachten anticiperen hierop door onder andere de digiborden veelvuldig in te zetten bij instructie, daarbij ondersteund door de lesmethoden die digitaal zijn. Dit past goed bij de behoeften van de leerlingen. Daarnaast zijn er vele andere manieren om antwoord te geven op de ondersteuningsbehoeften van leerlingen.

- *speciale behoeften in het gedrag, in de omgang (begrenzing van het gedrag, stimulering tot activiteit, begrip van de sociale omgang)*

- | | |
|-------------------------------------|--------------------------------|
| <input type="checkbox"/> | weinig (minder dan 20 %) |
| <input type="checkbox"/> | een matig aantal (20 tot 40 %) |
| <input checked="" type="checkbox"/> | veel (meer dan 40 %) |

toelichting

De speciale behoeften van de leerlingen hebben betrekking op begrenzing van het gedrag, stimulering tot activiteit en inzicht in gedrag en sociale relaties. Veel leerlingen hebben behoefte aan structuur, voorspelbaarheid, visualisering en een soort basisrust, waardoor ze zich veilig kunnen voelen. Het gaat hier om bijna alle leerlingen, waardoor de schoolpopulatie qua speciale behoeften op gedrag op een SO voorziening cluster 4 lijkt.

Bij een TLV zijn er drie partijen betrokken: de ouders, de verwijzende school en de ontvangende school. Het is de school gebleken dat bij toelating niet altijd de juiste behoeften van de leerling op papier komen, omdat het lastig is voor de basisschool om de hulpvraag te formuleren. Voor jongere kinderen is het moeilijk om goed zicht te krijgen op de onderwijsbehoeften, omdat er juist in korte tijd veel ontwikkeling kan komen. Kleuters zijn soms moeilijk te diagnosticeren.

Domein 2: de ruimte die de manier van lesgeven biedt voor speciale ondersteuningsbehoeften,

Welke methodes worden binnen deze school gebruikt?

Taal: Taalverhaal, Spelling Staal

Rekenen: Wizwijs (nieuw ingevoerd)

Lezen: Estafette, Veilig leren lezen, Veilig stap voor stap, Leeslink

Overige vakken: Onder andere Engels Take it easy, Leefwereld

Wordt er gewerkt met leerlijnen (bv. CED-leerlijnen)? Hoe is de verbinding met methodes?

Er zijn drie leerroutes met ieder een uitstroomperspectief, te weten VMBO-TL of hoger, VMBO B/K en Praktijkonderwijs. De leerroutes onderscheiden zich in de doelen die bereikt dienen te worden en wat daarvoor het aanbod is. Men gebruikt daarvoor bijvoorbeeld Passende Perspectieven van de SLO. Over het algemeen worden lesmethoden gebruikt als middel, waarbij er gebruik wordt gemaakt van differentiatie. In elke klas is er sprake van soms versnellen en/of soms herhalen. De methoden zijn in toenemende mate minder leidend. Er zijn op dit vlak wel verschillen tussen leerkrachten, maar het team heeft hierin wel grote stappen gemaakt. Er zijn ontwikkelgroepen met coördinatoren voor de diverse vakken opgesteld om de onderliggende leerlijnen helder te krijgen. Deze geven opdrachten aan groepen leerkrachten om zaken uit te zoeken en te presenteren. De leerkrachten beschrijven uiteindelijk het aanbod in het streamingsplan.

Zijn de eindtermen voor alle leerlingen van toepassing? In welke mate wordt afgeweken?

De leerlingen met uitstroomperspectief VMBO-TL volgen doorgaans de lesmethoden want deze leerlingen moeten veel lesstof gaan beheersen en de kerndoelen behalen. De eindtermen zijn vastgesteld per leerroute. Voor verschillende vakgebieden worden leerlijnen beschreven, zoals voor spelling. Ook worden de PARWO-materialen voor rekenen gebruikt.

Tijdens het interview is gevraagd de manier van lesgeven te plaatsen op een aantal dimensies.

Karakteriseer het onderwijs op de school op de onderstaande dimensies. Een '1' betekent sterk in de richting van de eerste pool en een '4' sterk in de richting van het tweede uiterste.

	1	2	3	4	
overdragen van kennis	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	zelf ontdekken
kennis verwerven	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	werken met kennis
klassikaal leren	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	individueel en groepjes-leren
sturing van het leren door de leerkracht	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	leerlingen sturen eigen leren
alle leerlingen op basisniveau brengen	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	het maximale uit elke leerling halen
leerstof bepaalt leerweg	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	beginsituatie leerling bepaalt leerweg
nadruk op gestructureerde opdrachten	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	nadruk op vrije opdrachten
gelijke normering prestaties	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	beoordeling t.o.v. eerdere eigen prestaties
beoordeling door leerkracht	<input checked="" type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	zelfbeoordeling door leerling
evaluatie onderwijs door leerkracht	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	evaluatie samen met leerlingen

toelichting

De manier van overdragen van kennis verandert, namelijk minder frontaal, meer met praktische materialen. Het structuur bieden blijft noodzakelijk voor de leerlingen. Kennisconstructie is doorgaans te abstract voor de leerlingen. Er wordt veel in kleine groepjes gewerkt die het leerstofjaarklassensysteem doorbreken. Leerkrachten zijn gericht op het voorstructureren van het leerproces. Er is veel aandacht voor kennisverwerving om vervolgens de opgedane kennis te kunnen toepassen. Dit geldt ook voor de sociale vaardigheden, mede in verband met de leerbelemmeringen en leerstoornissen. Klassen worden voortdurend opgesplitst in subgroepen, zelfs bij een handvaardigheidles. Vanuit de individuele onderwijsbehoeften worden de niveaugroepen samengesteld. Per vak en per leerkracht kan het verschillen in welke mate de leerkracht de leerling betreft bij het leerproces. Overwegend wordt het leren door de leerkrachten gestuurd. Er zijn gedachten om de leerling meer te betrekken bij de te behalen doelen, maar dit heeft nog geen prioriteit gehad. Op kleine schaal worden er al wel initiatieven ondernomen door enkele leerkrachten. De school wil zich niet beperken door de leerlingen naar een bepaald basisniveau te brengen. Met elke leerling kan opbrengstgericht worden gewerkt, terwijl de opbrengst per leerling anders is binnen de mogelijkheden van de leerling. De beginsituatie is bepalend voor de leerweg, waarbij de leerlingen worden ingeschaald op een leerroute, eventueel met aanpassingen. Het schoolteam maakt overwegend gebruik van gestructureerde opdrachten, aangezien deze noodzakelijk zijn voor de ontwikkeling van de structuurbehoeftige leerlingen. De opdrachten kunnen vrijer worden als de leerling daaraan toe is. De beoordeling van de prestaties geschiedt op basis van de beginsituatie van de leerling. De Cito toetsen worden gebruikt ter staving en referentie op het niveau van de leerling. De leerkracht beoordeelt overwegend de prestaties op basis van de gestelde didactische leerdoelen. Meer incidenteel worden leerlingen betrokken bij spreekbeurten, huiswerk en dergelijke. Bij sociaalemotionele vaardigheden wordt de leerling gestimuleerd op het eigen gedrag te reflecteren. Leerlingen met ASS gerelateerde problematiek doorzien niet altijd het gewenste resultaat, hetgeen het voor hen moeilijk maakt een rol te vervullen in de beoordeling. In de hogere klassen geven leerlingen elkaar ook wel feedback op het gebied van sociaal-emotioneel functioneren. Het schoolteam onderzoekt niet wat de leerlingen van het onderwijs vinden. Wel is er ruimte voor hun meningen over de school en de relatie met de leerkracht. De leerlingen voelen zich vrij om hun wensen te melden.

Hoe wordt binnen de school met speciale onderwijsbehoeften omgegaan?

Reactie op speciale onderwijsbehoeften

- ☒ vooral met individuele aandacht, buiten de groep
- ☒ vooral met individuele aandacht, in dezelfde ruimte, maar apart van de groep
- ☒ vooral met groepsaandacht in homogene subgroepen (streamen)
- ☒ vooral met individuele aandacht geïntegreerd in de groepsaankpak

toelichting

Het pedagogisch klimaat en de inrichting van het schoolgebouw zijn afgestemd op de onderwijsbehoeften van de leerlingen, te weten rust, structuur en voorspelbaarheid. Ondanks dat er veel leerlingen zijn, heerst er een opvallende rust. De lokalen zijn relatief ruim, ten koste van de gangen, hetgeen een bewuste keuze is geweest. Er zijn bewust geen werkplekken op de gangen ingericht, maar er zijn veel volledig toegeruste 'sublokalen', waar kleinere groepen leerlingen les krijgen. De drie bouwen hebben eigen ingangen, eigen zachte kleuren en eigen speelplaatsen. De hele school, inclusief de klassen, is prikkelaar ingericht. De leerlingen krijgen gedurende de dag met

zo weinig mogelijk 'gezichten' te maken. De middaglunch wordt genoten in de klas bij de eigen leerkracht. Tijdens de lesobservaties was de gestructureerde basisrust overal goed herkenbaar. In elke klas was het dagschema gevisualiseerd en werd er gewerkt met time-timers. Voor enkele leerlingen met autisme waren er aanpassingen zichtbaar. De leerkrachten geven de leerlingen korte correcties zodat de basisrust gehandhaafd blijft. De school gebruikt verschillende mogelijkheden om in te spelen op de onderwijsbehoeften van leerlingen. In de kleutergroepen geschiedt de ondersteuning zoveel mogelijk binnen de groep en is deze gekoppeld aan één ondersteuner. Later in de school wordt er meer groepsdoorbrekend gewerkt en gaan leerlingen ook uit de eigen groep. Hierbij wordt goed bewaakt wat de leerling aankan.

Differentieert de onderwijsaanpak van de school voor verschillen op leerstijlen van leerlingen (reproductiegericht, ervaringsgericht, betekenisgericht, oplossingsgericht)?

- ☒ ja, dat is geïntegreerd in de onderwijsaanpak van de school
- ☒ incidenteel, als een leerling opvalt op leerstijl – of incidenteel, door enkele leerkrachten
- ☐ nee, niet of nauwelijks

toelichting

Er wordt gedifferentieerd op de verschillende leerstijlen van leerlingen, zij het niet op basis van bijvoorbeeld de uitgangspunten van meervoudige intelligentie. Met name in de instructie en verwerking is er ruimte voor differentiatie, op basis van de behoeften per leerling.

Hoe zijn groepen/klassen ingedeeld (welke leerjaren worden gemengd, wat is de omvang van de groepen en de bezetting met leerkrachten)?

Zoals gezegd zijn er drie leerroutes. De klassen worden per jaar globaal op leeftijd samengesteld. Binnen een klas zijn er altijd twee leerroutes. Vervolgens worden er per vakgebied niveaugroepen (streamen) geformeerd voor taal, rekenen en lezen. Een streamingsplan ligt ten grondslag aan het aanbod. De klassen zijn gemiddeld ongeveer 15 leerlingen groot. De school bevindt zich in een transitie van individuele overzichten van de leervorderingen naar groepsoverzichten. Dit komt tot uiting in het streamingsplan. Daarnaast wordt er geëvalueerd op individueel niveau en dat werkt door in de groepssamenstelling. Elk schooljaar worden de groepen op basis van de overzichten opnieuw samengesteld.

Karakterisering van het onderwijs op de school.

Hoe groot is naar uw inschatting:

het percentage leerkrachten dat in de kerndoelen en leerlijnen (minimaal van het eigen leerjaar) beheerst (parate kennis):

>60% van de leerkrachten is hiertoe in staat. Er zijn ontwikkelgroepen met coördinatoren voor de diverse vakken opgesteld om de onderliggende leerlijnen helder te krijgen. Deze geven opdrachten aan groepen leerkrachten om zaken uit te zoeken en te presenteren. De leerkrachten beschrijven uiteindelijk het aanbod in het streamingsplan.

het percentage leerkrachten dat in staat is didactisch maatwerk te leveren voor leerlingen:

80% - 90% van de leerkrachten is hiertoe in staat. Vragen worden snel bij de unitleiders en/of coördinatoren gelegd. Het kan gaan om extra ideeën of consultatie.

het percentage leerkrachten dat in staat is pedagogisch maatwerk te leveren voor leerlingen:
80% - 90% is hiertoe in staat.

het percentage leerkrachten dat initiatief neemt tot dialoog met de leerling om het lesaanbod af te stemmen met de ondersteuningsbehoefte van de leerling:

90% - 100% van de leerkrachten is goed in staat om de onderwijsbehoeften te signaleren en het aanbod daarop af te stemmen. Dat doen ze door observaties, gedrag interpreteren, nonverbaal gedrag zien. Dit is dus niet door middel van het in dialoog gaan met de leerling.

de mate waarin de begeleiding een individuele aanpak is dan wel een teamaanpak

- ☐ vooral individuele aanpak van leerkrachten
- ☐ aanpak gedeeld door enkele leerkrachten
- ☒ teamaanpak

toelichting

Er is veel afstemming in de units: de onderbouw, de middenbouw, de bovenbouw en de schoolverlaters. Elke unit heeft een unitleider en dat is in de praktijk een soort IB functie. Daarnaast heeft elke unit coördinatoren en specialisten.

de mate waarin (ouders en) leerling betrokken worden bij de manier van lesgeven

- ☐ niet of nauwelijks
- ☒ soms
- ☐ vaak

toelichting

Er is vooral contact met ouders over het lesgeven als er problemen zijn op het gebied van de sociaalemotionele ontwikkeling. Minder als het gaat om het didactische aanbod. Er wordt wel informatie verstrekt over de aanpak in de leerwegen en de methoden op ouderavonden. Doorgaans hebben de ouders vertrouwen in de professionaliteit van het team.

Teamexpertise

*Op welke onderwerpen is er sprake van teamexpertise (expertise die gedeeld wordt door **alle** leden van het team, en die door **alle** leden van het team in samenwerking in praktijk gebracht wordt)? Voorbeelden zijn teamexpertise op bepaalde didactische of gedragsmatige aanpakken, of teamexpertise in het betrekken van ouders en leerlingen bij de bepaling van de ondersteuningsbehoeften van de leerlingen.*

Binnen de school is er sprake van een professionaliseringsslag. Er is interne scholing en soms externe scholing, met de unitleiders, coördinatoren, specialisten, waarbij er gebruik gemaakt wordt van intervisie en collegiale consultatie. De leerkrachten zijn goed in staat om de onderwijsbehoeften te signaleren en het aanbod daarop af te stemmen. Dat doen ze door observaties, gedrag interpreteren, nonverbaal gedrag zien.

Biedt de school onderwijsarrangementen binnen het regulier onderwijs aan?

De school biedt geen onderwijsarrangementen binnen het regulier onderwijs aan.

Domein 3: de beschikbaarheid van extra voorzieningen

op de leslocatie:

- Extra begeleiding
 - in de klassen/groepen: welke functies voor welke aantallen uur p.w. beschikbaar?

(Doc = docent, Vlkr = vakleerkracht, TA = technisch assistent, OA = onderwijsassistent, RT = remedial teacher, AB = ambulant begeleider, OP = orthopedagoog, OU = ouder/verzorger, LIO = leerkracht in opleiding, ST = stagiaire, VR = vrijwilliger)

Functionaris(sen)	Aantal uren per week	Aantal betrokken lln.
Doc	128	325
Vlkr	31	325
OP	20	40
AB	12	20
OA	43	50

- Speciale onderwijs/werkmaterialen voor leerlingen met speciale ondersteuningsbehoeften beschikbaar binnen de school:

Beschikbare onderwijsmaterialen met speciale didactische kenmerken

- ☒ alternatieve methodes, nl. Passende Perspectieven m.b.t. rekenen
- ☒ met een lager tempo, veel herhalen, nl. ingebouwd in het hanteren van bepaalde methodes
- ☒ die (veel/snel) lezen vermijden, nl. Ralfi, Connect, Kurzweil
- ☒ gericht op visuele informatieverwerking, nl. pictosystemen; doorgaande lijn m.b.t. dagritme
- ☒ anders, nl. het werken met reguliere methoden, maar wel op een aangepaste manier, aangepast op de specifieke hulpvragen van de leerlingenpopulatie. Is voorts terug te vinden in de cyclische manier van werken op Westerwel.

Beschikbare onderwijsmaterialen met speciale pedagogisch/psychologische kenmerken

- ☒ methode voor sociaal-emotionele ontwikkeling, nl. Leefstijl, Ik ben speciaal
- ☒ begrip voor sociale interactie (met de volwassenen en de leeftijdsgenoten in de eigen omgeving), nl. Ik ben Speciaal, en in andere specifieke methodieken die toegepast worden
- ☒ anders, nl. niet zozeer wat betreft materiaal, maar ingebouwd in de schoolspecifieke manier van werken, de onderwijssetting op Westerwel

Aanpassingsvermogen aan kindspecifieke fysieke belemmeringen (in aanvulling op de didactische materialen)

Aanwezige materialen (zoals zitballen, 'sissel'-kussens voor hyperactieve kinderen, fysiotherapeutische materialen voor revaliderende kinderen, basis verpleegmaterialen voor langdurig zieke kinderen, MRT-materialen⁶ aangepast schrijfmateriaal, aangepast meubilair)

- Aangepast meubilair
- Zitkussens
- Aangepast schrijfmateriaal
- Schriftelijke verwerkingsmogelijkheden op de computer bij forse schrijfmotorische problemen.

• *Ruimtelijke voorzieningen, in en rond de school*

aparte extra ruimtes voor didactische begeleiding

☒ extra grootte van de lokalen, gangen en speel/gymruimten

☒ handenarbeidlokaal/atelier/technieklokaal

☒ keuken (voor leerlingen)

aparte extra ruimtes voor bewegingsbehoeften

☒ rolstoeltoegankelijkheid

☒ speel-/gymlokaal

aparte extra ruimtes voor verzorging / rust

☒ time-out ruimte⁷

☒ revalidatie- en therapieruimte (bv. voor fysiotherapie)⁸

☒ rustruimte⁹

buitenruimten

☒ een speelplein met extra kwaliteit

Opm.: Zeer grote speelplaats, verdeeld in zones, met 2 extra sportvelden waar tijdens pauzes gebruik van gemaakt kan worden (leerlingen voetballen in kleine groepjes).

⁶ MRT=motorische remedial teaching

⁷ Het kan zijn dat de ruimte nog niet als zodanig is ingericht, maar wel eenvoudig om te vormen.

⁸ Idem

⁹ Idem

- Specialistische expertise op hbo/wo-niveau

<i>binnen de school zelf beschikbaar</i>	<i>buiten de school snel toegankelijk</i>	
Nee	Ja	visuele beperkingen
Ja		auditieve beperkingen
Ja		spraak/taal belemmeringen
Ja		cognitieve beperkingen
Ja		motorische beperkingen
Nee	Ja	beperkingen door langdurige ziekte
Ja		Autisme Spectrum Stoornissen (ASS)
Ja		ADHD
Ja		dyslexie
Nee	Nee	overige psychiatrische aandoeningen
Ja		gedragsproblemen
Ja		onderwijsachterstanden andere culturen

Geïntegreerd in de teamaanpak en geïnternaliseerd in het handelen van alle medewerkers is aanwezig:

- ☒ Kennis over opvattingen en aanpakken in de onderwijszorg (handelingsgericht werken, werken met leerlijnen, onderwijsconcepten gebaseerd op onderwijsbehoeften van leerlingen zoals coöperatief leren)
- ☒ Kennis over onderwijszorgvoorzieningen rond de school en in de regio
- ☒ Een teamaanpak op gedrag (afspraken op papier en werkend in de praktijk)
- ☒ gericht ontwikkelde expertise ten aanzien van autisme (teambrede scholing; opleiden van experts, gespecialiseerde leerkrachten)

- Samenwerking met instanties buiten het onderwijs.

	<i>nooit</i>	<i>soms</i>	<i>regelmatig</i>	<i>vaak</i>
SMW				x
Bureau Jeugdzorg			x	
GGD				x
GGZ			x	
MEE			x	
(Kinder)ziekenhuis		x		
Revalidatiekliniek		x		
Justitiële inrichting	x			
MKD			x	
Gemeente Brede school				x
Gemeente VVE				x
Gemeente ketenzorg			x	
Leo Kannerhuis				x
Idris: nsd				x
Kompaan en De Bocht				x

Opm.: Westerwel is de afgelopen twee jaar steeds hechter samen gaan werken met m.n. Kompaan en de Bocht, Idris, en het Leo Kannerhuis. Regelmatig vinden besprekingen plaats waarbij uitwisseling plaats vindt van gegevens en ervaringen, en waar gemeenschappelijke doelen geformuleerd worden. Er wordt nog geen gemeenschappelijk handelingsplan opgesteld, maar wel afgestemd in de geest daarvan. De afgelopen 2 jaar zijn onderwijs en zorg nadrukkelijker op elkaar afgestemd. Een aantal behandelingen, therapieën van betrokken instellingen worden onder schooltijd gerealiseerd in het gebouw van Westerwel, waarbij afstemming met leerkrachten een belangrijk doel is. Het rendement van de inspanningen, de opbrengsten, zijn daarbij vele malen groter.

Domein 4: de borging van de extra ondersteuning in de organisatie van de school

- het 'eigenaarschap' van de extra ondersteuning: wie is verantwoordelijk voor een goed verloop van het onderwijsleerproces van de leerling met speciale ondersteuningsbehoeften?*

De unitleiders zijn verantwoordelijk voor de onderwijsorganisatie voor wat betreft de ondersteuning en functioneren daarnaast als een soort intern begeleiders. De klassen, leerkrachten en leerlingen worden door hen begeleid. Twee consulenten zijn één dag per week op de school aanwezig voor begeleiding van leerkrachten en leerlingen (bijvoorbeeld psycho-educatie). Voor extra ondersteuningsvragen, bijvoorbeeld op sociaal-emotioneel gebied, kan de psycholoog worden ingezet.
- de plaats van de extra ondersteuning binnen het beleid van de school*

Er zijn twee interne zorgteams bestaande uit de psycholoog, directies, unitleiders, smw en soms Kompaan en De Bocht of een andere externe zorgverlener. Er is een vast stroomschema bij toelating en plaatsing. De school heeft een bespreekcyclus voor leerlingen. In geval van grotere problematiek vindt bespreking plaats in het intern zorgteam en wordt er snel en flexibel actie ondernomen.

Doorgaans worden de signalen van problemen eerst opgepakt door de leerkrachten en unitleiders. In het geval men daar niet verder komt, wordt het intern zorgteam ingezet en van daaruit wordt de koers verder bepaald, bijvoorbeeld door de inzet van een externe hulpverlenende instantie.
- volgsystemen voor de didactische voortgang, en voor de sociaal-emotionele voortgang*

De vorderingen van de leerlingen worden gevolgd door middel van de streamingsplannen (= groepsplannen) die op basis van de OPP's worden gemaakt, want die zijn leidend. De cyclus Plan Do Check Act en het handelingsgericht werken zijn hierin belangrijke uitgangspunten. Twee maal per jaar worden de streamingsplannen geëvalueerd. In de eerste fase worden gegevens verzameld en geïnterpreteerd. Vervolgens wordt een keuze gemaakt uit de leerroutes en het passende aanbod gezien de didactische leeftijd van de leerling. Er wordt op vier niveaus gedifferentieerd op instructie en verwerking:

 - Plusgroep, leerlingen die snel door de leerstof kunnen gaan en dus minder instructie en verwerkingstijd nodig hebben. Een verrijkingsaanbod of opstomen naar een hogere streamingsgroep behoort tot de mogelijkheden.
 - Basisgroep, leerlingen die zich conform verwachting ontwikkelen.
 - Zorggroep, leerlingen met een grotere ondersteuningsbehoefte dan de leerlingen uit de basisgroep om zich volgens verwachting te kunnen ontwikkelen.
 - Intensieve zorggroep, leerlingen die zich, ondanks extra/aangepaste instructie, niet conform verwachting ontwikkelen.
- planmatige aanpak van de extra ondersteuning: signalering, besprekingen, evaluaties, overdrachten e.d. (bijvoorbeeld a.d.h.v. de één-zorgroute)*

Alle leerlingen hebben een OPP en 1 x per jaar wordt dit tussen de leerkracht en unitleider besproken. De school heeft een lerende insteek en richt zich vooral op de schoolse vaardigheden. Er moet hierbij sprake zijn van progressie. Als deze progressie achterwege blijft, verwijst SBO Westerwel in verhouding tot andere scholen voor SBO sneller naar het SO (voorheen cluster 3 onderwijs) in het geval van leerlingen met een lager leerniveau. Volgens de schoolleiding gaat het hier om een klein aantal leerlingen.

De school verwijst leerlingen naar het SO (voorheen cluster 4 onderwijs) als alle aanpassingen geen resultaat hebben gehad. De grens ligt bij acting-out gedrag en regelmatig agressief gedrag dat moeilijk beïnvloedbaar is. In het rapport naar aanleiding van de studiedag 'Kind op de gang' wordt de begrenzing van de mogelijkheden aangegeven. Het team kan geen passende zorg bieden aan blinde leerlingen, leerlingen met Syndroom van Down en leerlingen met een reactieve hechtingsstoornis. De kenmerkende elementen voor de onderbouwing hiervoor zijn de volgende:

- Bij gedragsmatig te zware problematiek, met name als de veiligheid van alle betrokkenen in gevaar komt;
- Als de zorgbehoefte te specialistisch wordt;
- Wanneer de school in leeropbrengsten geen toegevoegde waarde kan bieden, in het bijzonder bij ernstige gedragsproblematiek;
- Boven een bepaalde combinatie van groepsgrootte, groepssamenstelling en zorgzwaarte zoals die zich in de specifieke groep waarin het kind geplaatst moet worden nu is;
- Bij ernstige co-morbiditeit (meervoudige problematiek) waarbij bovenstaande grenzen worden geraakt;
- Als de zorg voor de betreffende zorgleerling ten koste van het leerproces van de hele groep gaat;
- Als door plaatsing van de zorgleerling de pedagogische aanpak, kenmerkend voor de school en dit type onderwijs in het gedrang komt.

De school heeft een aanbod voor hoogbegaafdheid globaal in lijn gezet met materialen, maar het blijft wel maatwerk. Ten aanzien van de benadering van leerlingen met angsten is er na investering op de leerlijn en methoden, ook aandacht voor het gedrag en wat de school wel/niet aankan.

- *aanwezigheid van protocollen (dyslexie, dyscalculie, medische begeleiding zoals bijv. bij suikerziekte, pesten)*
Er wordt gewerkt met een dyslexieprotocol en een daaraan gekoppeld handelingsplan, aanbod en middelen.
- *wat is de rol van de ouders en de mate van betrokkenheid bij:*
 - *het vaststellen van de onderwijsbehoefte van de leerling*
 - *het bepalen van de onderwijsbegeleiding voor de leerling*
 - *het uitvoeren van de onderwijsbegeleiding voor de leerling*
 - *het evalueren van de onderwijsbegeleiding voor de leerling*

De ouders zijn overwegend tevreden over de bereidheid van het schoolteam om aanpassingen door te voeren ten gunste van de individuele onderwijsbehoeften van leerlingen.

Groepsleerkrachten onderhouden veel contact met de thuissituatie. Dit geldt zeker als het uitstroomperspectief verandert. Er wordt veel informatie gegeven aan de ouders over de ontwikkeling van de leerling met veel terugkoppeling waar eventuele belemmeringen liggen. Ouders moeten altijd toestemming geven voor bepaalde onderzoeken. Ook is er ruimte voor inbreng door ouders. De aanwezige ouder tijdens het interview gaf aan dat de school goed luistert, ook als het minder goed gaat. Er is dan sprake van samen op zoek gaan naar mogelijke oorzaken. De school is laagdrempelig en open en de ouders worden bij evaluaties betrokken. Kortom, ze was uiterst tevreden.

Domein 5: de intensiteit en omvang van de samenwerking met anderen in het onderwijs

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de reguliere basisscholen binnen Plein013?*

Er is minder contact met het BAO sinds de PAB met collegiale consultatie (op casusniveau of met thematische onderwerpen) is weggevallen. De afstand is nu groter en dat wordt betreurd. Nu is er alleen contact bij de TLV op basis van een digitaal dossier, gevolgd door de vraag: "Kunnen jullie het uitvoeren?"

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de andere scholen binnen het eigen schoolbestuur?*

Binnen Biezonderwijs is er veel contact tussen de directeuren en soms ook tussen de teams. Men wil gaan onderzoeken wat de strategische positie van de SBO's zou moeten/kunnen zijn binnen het samenwerkingsverband.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de centrale diensten van Plein013?*

Er wordt geen gebruik gemaakt van de arrangementen van Plein013. De expertise van de toegewezen consulent sloot onvoldoende aan bij de vraag van Westerwel. Na een wisseling is er nu wel sprake van een goede match. De inzet van de consulent is heel divers en de psycholoog stuurt dat mede aan. De indruk is dat het loket voor de TLV sterk administratief is ingericht. Het kost de school veel administratie/tijd om het toeleidingstraject in orde te maken, zowel technisch als inhoudelijk. De school vreest dat de verlengingen TLV's zeer veel tijd gaan vragen en dat gaat ten koste van de tijd die besteed kan worden aan het primaire proces.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de voor- en vroegschoolse instellingen, en met het voortgezet onderwijs?*

De contacten met Kompaan en De Bocht en Kentalis zijn naar tevredenheid. Met een aantal VO-scholen is er intensief contact in verband met voorzichtigheid bij de toelatingen. Er is sprake van weinig afstroom, 90% van de leerlingen scoort op het VO op het niveau van het advies.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de andere scholen voor sbo en so binnen Plein013?*

Binnen Biezonderwijs is er veel contact tussen de directeuren en soms ook de teams. Met SBO Mozaik is ook regelmatig contact. In verband met verwijzingen is er contact met De Keyzer, De Bodde, De Hondsborg.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de andere scholen voor sbo en so buiten Plein013?*

De samenwerking is verminderd omdat de samenwerkingsverbanden Oosterhout en Breda geen grensverkeer willen bekostigen.

Afsluitende opmerkingen:

De inrichting van het werken met consultants in het reguliere onderwijs roept bij de schoolleiding vragen op. Er wordt weinig gemerkt van de beoogde verbinding tussen regulier basisonderwijs en SO en SBO, eerder het tegenovergestelde.

Het SBO is volgens de schoolleiding meer een doelgroepenschool geworden door het wegvallen van de PAB. Men wil niet lijdzaam afwachten wat er met de school en de krimp gaat gebeuren. De ambitie is om te onderzoeken of arrangementen zijn samen te stellen met enkele basisscholen, zonder dat daar een TLV aan ten grondslag ligt.

De afgelopen jaren is een sterke afstemming ontstaan met Leo Kannerhuis, Kompaan en De Bocht en Idris en dat heeft geleid tot onderwijszorgarrangementen in de school. Vaak loopt dit parallel aan de trajecten in de thuissituatie. Ook worden trajecten vanuit de hulpverlening onder schooltijd uitgevoerd. Hier staat echter tegenover dat Kompaan en De Bocht veel moeten bezuinigen, hetgeen doorwerkt op de mogelijkheden van die onderwijszorgarrangementen.

De afspraak 'de verwijzer betaalt' is volgens de schoolleiding een perverse prikkel die leidt tot ongewenst strategisch gedrag. De school heeft een aantal casussen meegemaakt die daarop duiden. Voorbeelden daarvan zijn dat basisscholen leerlingen vasthouden om de kosten te vermijden, gevolgd door een escalatie van het gedrag van die leerlingen en dan moet er plots worden verwezen omdat de leerling onhandelbaar is. Ook komt het voor dat basisscholen een TLV van 1 jaar vragen, maar dit wordt vervolgens niet inhoudelijk beargumenteerd. Volgens de schoolleiding van Westerwel is dit een manier van het BAO om controle te houden op de kosten.